

9 Hydref 2015

Teitl y papur:	Rhaglen Natura 2000 LIFE Rhaglen strategol ar gyfer rheoli ac adfer Natura 2000 yng Nghymru - Fframwaith Gweithredu Blaenoriaethol
Cyfeirnod y papur:	NRW B B 58.15
Paratowyd y papur gan:	Kath Hewitt, Rheolwr Rhaglen Natura 2000 LIFE Christine Edwards, Arweinydd y Tîm Safleoedd Gwarchodedig Gwybodaeth, Strategaeth a Chynllunio: Ruth Jenkins

Diben y papur:	Gwybodaeth
Argymhelliad:	<p>Gofynnir i'r Bwrdd:</p> <ol style="list-style-type: none"> Nodi'r cynnydd a wnaed gan y staff i ddarparu rhaglen strategol ar gyfer safleoedd Natura 2000 yng Nghymru, gan ddarparu dogfennau a diweddariad ynghylch camau gweithredu blaenoriaethol ar lefel safleoedd ac ar lefel thematig. Nodi'r gwaith o ddarparu'r Fframwaith Gweithredu Blaenoriaethol ar gyfer Llywodraeth Cymru, sy'n darparu strategaeth flaenoriaethol ar gyfer rhaglenni cyllid yr Undeb Ewropeaidd a rhaglenni cyllid eraill. Cydnabod bod Cyfoeth Naturiol Cymru yn awr yn datblygu rhaglen weithredol ar gyfer y dyfodol, sy'n seiliedig ar y corff strategol hwn o waith, ac yn datblygu gwaith strategol a gwaith cynllunio arall sy'n ofynnol er mwyn cyflawni camau gweithredu trawsbynciol a thematig.
A oes angen penderfyniad?	Amherthnasol

Effaith:	Effaith ar yr amgylchedd: Nod y rhwydwaith Natura 2000 yw sicrhau bod mesurau cadwraeth priodol ar waith er mwyn cynnal cyflwr ffafriol y
-----------------	---

	<p>cynefinoedd a'r rhywogaethau dynodedig neu'u hadfer i gyflwr ffafriol, gan gyfrannu at Statws Cadwraeth Ffafriol.</p> <p>Effaith ar yr economi: Mae cynefinoedd a rhywogaethau Natura 2000 yn cyfrannu at les economaidd Cymru drwy ddarparu ystod o wasanaethau ecosystem, megis dal a storio carbon, amddiffyn rhag erydu a llifogydd a sicrhau gwelliannau ym maes llygredd, twristiaeth a hamdden. Mae buddsoddi mewn gwaith rheoli ac adfer yn ysgogi busnesau lleol a thwf ym maes swyddi gwyrdd. Mae datblygu prosiectau a gaiff eu hariannu'n allanol yn denu buddsoddiad a thwf o ran swyddi i'r economi leol.</p> <p>Effaith ar wybodaeth: Mae Rhaglen Natura 2000 LIFE wedi datblygu ac ehangu sylfaen dystiolaeth gynhwysfawr o gamau gweithredu, blaenoriaethau a chostau sydd ar gael i staff a rhanddeiliaid drwy Gronfa Ddata Camau Gweithredu Cyfoeth Naturiol Cymru ar ISIS a thrwy adroddiadau cysylltiedig.</p>
--	--

Crynodeb gweithredol

Yn ddiweddar mae Rhaglen Natura 2000 LIFE, sef prosiect tair blynedd gwerth £1 filiwn a ariennir gan gynllun LIFE yr Undeb Ewropeaidd, wedi cwblhau darn mawr o waith er mwyn nodi'r camau gweithredu sy'n ofynnol i sicrhau bod cynefinoedd a rhywogaethau gwarchodedig rhwydwaith Natura 2000 Cymru yn cael eu hadfer i gyflwr ffafriol fel sy'n ofynnol gan y Gyfarwydddeb Cynefinoedd.

Mae Natura 2000 yn cynnwys 92 o Ardaloedd Cadwraeth Arbennig (ACA) ac 20 o Ardaloedd Gwarchodaeth Arbennig (AGA) sydd, gyda'i gilydd, yn ymestyn dros 7% o arwynebedd tir Cymru a 36% o'i dyfroedd tiriogaethol.

Mae 3,600 o gamau gweithredu'n seiliedig ar safleoedd wedi'u nodi, a'r gost sy'n gysylltiedig â nhw hyd at 2020 yw £120 miliwn. Mae camau gweithredu strategol a thrawsbynciol wedi'u sefydlu hefyd.

Mae blaenoriaethau wedi'u pennu, ar lefel safleoedd ac ar lefel genedlaethol, er mwyn helpu i sianelu adnoddau prin i'r mannau hynny lle mae'r angen mwyaf.

Mae'r gwaith wedi ceisio cynnwys partneriaid mewnol ac allanol yn ystod pob cam, gan gynnwys Llywodraeth Cymru. Mae 38 o weithdai neu ddigwyddiadau eraill wedi'u cynnal lle mae dros 500 o bobl wedi bod yn bresennol, ac mae aelodau'r tîm wedi cyfrannu i dros 100 o gyfarfodydd eraill.

Gan ein bod bellach yn gwybod beth yw maint a hyd a lled y gwaith sy'n ofynnol, yr her yw cyflawni gwelliannau ar lawr gwlad drwy ymgorffori camau gweithredu mewn cynlluniau gweithredol (cynlluniau Cyfoeth Naturiol Cymru a chyrff eraill) os oes adnoddau ar gael, ac integreiddio â'r dull gweithredu ar gyfer rheoli adnoddau naturiol, yn enwedig y Cynllun Adfer Natur a'r Datganiadau Ardal.

Os oes bylchau o ran cyllid, yr her yw cymryd camau i ddod o hyd i gyllid newydd, er enghraifft, o gronfeydd yr Undeb Ewropeaidd, dod o hyd i systemau arloesol, neu sicrhau cynifer ag y bo modd o fanteision ar y cyd o adnoddau sy'n bodoli eisoes mewn sectorau

eraill, megis y sector amddiffyn rhag llifogydd, y sector coedwigaeth, y sector twristiaeth a'r sector iechyd.

Mater

1. Mae Cymru yn cynnal bywyd gwyllt sy'n rhyfeddol o gyfoethog ac amrywiol. Caiff y prif enghreifftiau o gynefinoedd a rhywogaethau sydd dan fygythiad yn Ewrop eu gwarchod gan 92 o Ardaloedd Cadwraeth Arbennig (ACA) ac 20 o Ardaloedd Gwarchodaeth Arbennig (AGA), sydd wedi'u dynodi dan y Gyfarwydddeb Cynefinoedd a'r Gyfarwydddeb Adar. Ar y cyd caiff y rhain eu galw'n Natura 2000, sy'n rhan o rwydwaith Ewropeaidd o bron 28,000 o safleoedd. Yng Nghymru, mae Natura 2000 yn ymestyn dros gyfanswm o 757,000 hectar – 36% o ddyfroedd tiriogaethol Cymru a 7% o arwynebedd tir Cymru. Mae 26,901 hectar o'r arwynebedd hwnnw ar dir a reolir gan Cyfoeth Naturiol Cymru.
2. Mae ystod o bwysau a bygythiadau'n effeithio'n andwyol ar safleoedd Natura 2000, ac mae angen buddsoddi mewn gwaith rheoli ac adfer gweithredol os ydym am sicrhau bod eu nodweddion gwarchodedig o ran cynefinoedd a rhywogaethau'n parhau mewn cyflwr ffafriol neu'n cyrraedd cyflwr ffafriol.
3. Caiff yr angen i gysylltu safleoedd dynodedig mewn ardaloedd ehangach o gefn gwlad ei gydnabod yn Erthygl 10 a 3 y Gyfarwydddeb Cynefinoedd a'r Gyfarwydddeb Adar, er mwyn hybu cydnherthedd ecolegol ehangach. Nid yw'r cyfeiriad o ran polisi yng Nghymru, sef rheoli adnoddau naturiol mewn modd integredig ac adeiladu systemau naturiol cydnherth, yn rhywbeth sydd ar wahân i statws cadwraeth ffafriol safleoedd Natura 2000 neu'n rhywbeth sy'n cymryd lle hynny, ond mae'r cyfeiriad o ran polisi yn gofyn am fwy o gydnabyddiaeth weithredol er mwyn gwneud y gorau o'r ardaloedd hyn a'u gwerthfawrogi i sicrhau budd ehangach.

Crynodeb

4. Mae'r papur hwn yn cyflwyno Adroddiad Cryno (gweler Atodiad 1) Rhaglen Natura 2000 LIFE ar gyfer Cymru, sef prosiect gwerth £1 filiwn a ddechreuodd yn 2012 ac a ddaeth i ben ym mis Medi 2015. Cafodd y prosiect ei arwain gan Cyfoeth Naturiol Cymru a'i gefnogi gan gronfa LIFE yr Undeb Ewropeaidd.
5. Mae Rhaglen Natura 2000 LIFE wedi nodi'r camau gweithredu sy'n ofynnol er mwyn galluogi Cymru i wneud cynnydd sylweddol tuag at sicrhau bod rhywogaethau a chynefinoedd Natura 2000 yn cael eu hadfer i gyflwr ffafriol, a'i helpu i gyflawni ei hymrwymyiadau dan y Gyfarwydddeb Cynefinoedd a'r Gyfarwydddeb Adar Ewropeaidd. Mae'r Rhaglen hefyd yn ceisio darparu llwyfan ffurfiol y cytunwyd arno er mwyn ceisio cael cyllid ar gyfer prosiectau'n ymwneud â Natura 2000 o bob ffynhonnell bosibl, ac integreiddio cyllid Natura 2000 mewn offerynnau ariannol a meysydd polisi eraill, gan gynnwys gwella dealltwriaeth o werth a gwasanaethau'r safleoedd hyn a'r ffaith bod y modd y cânt eu rheoli'n cefnogi'r egwyddorion sy'n ymwneud â rheoli adnoddau naturiol yn gynaliadwy.

Cefndir

6. Dogfen gynllunio a ddatblygwyd ar ran Llywodraeth Cymru yw'r Fframwaith Gweithredu Blaenoriaethol ar gyfer Cymru, ac mae'n nodi amcanion a blaenoriaethau aelod-wladwriaethau'r Undeb Ewropeaidd ar gyfer rheoli ac adfer eu safleoedd Natura 2000. Yn benodol, mae'n helpu i nodi gofynion cydariannu'r Undeb Ewropeaidd, er enghraifft

drwy nodi rôl bosibl pob un o gronfeydd yr Undeb Ewropeaidd ar gyfer y Persbectif Ariannol nesaf. Mae'r Undeb Ewropeaidd yn cydnabod yr angen i gynorthwyo aelod-wladwriaethau'n ariannol wrth iddynt weithio i reoli ac adfer Natura 2000.

7. Cafodd y Fframwaith Gweithredu Blaenoriaethol cyntaf ar gyfer y DU ei gyflwyno i Ewrop yn 2013. Cafodd Cyfoeth Naturiol Cymru ei gomisiynu gan Lywodraeth Cymru i ddrafftio rhan wedi'i diweddarau ar gyfer Cymru yn y Fframwaith Gweithredu Blaenoriaethol. Bydd canlyniadau Rhaglen Natura 2000 LIFE Cyfoeth Naturiol Cymru yn sail i'r fersiwn ddiwygiedig a ddisgwyllir ym mis Hydref 2015.

Camau gweithredu'r Rhaglen

8. Er mwyn mynd i'r afael â'r materion a'r risgiau sy'n effeithio'n andwyol ar gynefinoedd a rhywogaethau Natura 2000 a gweithio tuag at eu rheoli a'u hadfer yn briodol, mae Rhaglen Natura 2000 LIFE wedi datblygu rhaglen flaenoriaethol strategol o gamau gweithredu, ar gyfer y cyfnod hyd at 2020. Mae'n cynnwys y pedair elfen ganlynol:-
  - Cynlluniau Gwella Blaenoriaethol – cynlluniau gweithredu safle ar gyfer pob un o'r 112 o safleoedd Natura 2000, sy'n deillio o Gronfa Ddata Camau Gweithredu Cyfoeth Naturiol Cymru. Caiff y blaenoriaethau a chyfanswm y costau ar gyfer pob safle eu nodi – sy'n dod i gyfanswm o £120 miliwn ar gyfer y rhwydwaith cyfan.
  - 11 o Gynlluniau Gweithredu Thematig – er mwyn mynd i'r afael â risgiau a materion o bwys ar lefel genedlaethol.
  - 5 o Gynlluniau Gweithredu Trawsbynciol – er enghraifft, Cyfathrebu ac Addysg, Ariannu, Integreiddio, Ymchwiliadau, a Pholisi a Deddfwriaeth.
  - Fframwaith Gweithredu Blaenoriaethol.
9. Enghraifft o safle yw ACA 'Fenn's, Whixall, Bettisfield, Wem and Cadney Mosses' lle mae'r camau gweithredu arfaethedig yn cynnwys prynu tir, creu cytundebau rheoli â thirfeddianwyr, gwneud gwaith rheoli uniongyrchol ar y Warchodfa Natur Genedlaethol a pharatoi Cynllun Gweithredu Safle ar gyfer Nitrogen. Mae'r gwaith yn cynnwys cael gwared ar goed a phrysgoed, blocio draeniau er mwyn cadw dŵr ar y safle, cael gwared ar wastraff solet a gwella'r modd y caiff ffosydd eu rheoli. Mae'r safle hwn yn destun cais i offeryn ariannol LIFE yr Undeb Ewropeaidd, a arweinir gan Natural England.
10. Mae'r camau gweithredu i gyd yn gamau sy'n ofynnol er mwyn mynd i'r afael â materion/risgiau sy'n rhwystrau i gyrraedd statws ffafriol. Mae gallu cyflawni'n dibynnu ar yr adnoddau sydd ar gael ac ar ganiatâd tirfeddianwyr. Nid yw'r camau gweithredu'n rhaglen gyflawni weithredol, sicr sydd wedi'i hariannu.
11. Dyma enghraifft o amcangyfrif o'r anghenion o ran costau o'i gymharu â'r gyllideb bresennol: mae £8.6 miliwn wedi'i glustnodi ar gyfer Cytundebau Rheoli Cyfoeth Naturiol Cymru erbyn 2020, sydd naill ai'n gytundebau newydd neu'n gytundebau a adnewyddir. Roedd gwariant gwirioneddol ar Gytundebau Rheoli yn ystod blwyddyn ariannol 2014-15 yn cyfateb i £2.01 miliwn (er bod y swm hwnnw'n cynnwys gwariant ar gytundebau rheoli a oedd eisoes ar waith).

12. Mae Camau Gweithredu Cynlluniau Gwella Blaenoriaethol wedi bod yn destun proses o ymgysylltu ag arbenigwyr mewnol a'r sefydliadau partner allanol sy'n arwain y camau gweithredu, megis Dŵr Cymru neu'r Gymdeithas Frenhinol er Gwarchod Adar. Mae'r Camau Gweithredu Thematig wedi bod ar gael er mwyn ymgynghori yn eu cylch drwy gyfres o weithdai (gan gynnwys gweithdai ar gyfer arweinwyr sector Llywodraeth Cymru) ac er mwyn cael sylwadau unigolion arnynt.

Consensws ynghylch blaenoriaethau

13. Yn unol â gofynion y Fframwaith Gweithredu Blaenoriaethol ac anghenion gweithredol, mae Rhaglen Natura 2000 LIFE wedi ceisio nodi blaenoriaethau ar gyfer Natura 2000 er mwyn ei gwneud yn bosibl i adnoddau cyfyngedig gael eu sianelu i'r mannau lle mae'r angen mwyaf. Mae hynny wedi'i gyflawni drwy ddatblygu dull gweithredu sy'n seiliedig ar offerynnau, y gellir ei ddefnyddio ar wahanol lefelau a chan wahanol ddefnyddwyr/sectorau. Mae'r offerynnau wedi'u defnyddio i bennu blaenoriaethau allweddol sy'n ymwneud ag ecosystemau.
14. Mae'r blaenoriaethau a nodwyd wedi bod yn destun gwaith meddwl a chydweithredu strategol rhwng ystod o bartneriaid drwy gyfrwng gweithdai a phrosesau ymgynghori. Mae hynny wedi cynnwys cael cyfraniadau gan arbenigwyr Cyfoeth Naturiol Cymru a phartneriaid allanol, yn ogystal â Llywodraeth Cymru (nid yn unig o'r gangen cadwraeth natur ond hefyd gan gynrychiolwyr o sectorau eraill megis y sector pysgodfeydd, y sector amaethyddiaeth, y sector newid yn yr hinsawdd ac ati).
15. Nid yw'r dull gweithredu ar gyfer pennu blaenoriaethau ymhellach ar sail rôl y safleoedd hyn i sicrhau cydnheredd ehangach o ran ecosystemau a sicrhau manteision cymdeithasol wedi dechrau dod i'r amlwg tan yn ddiweddar. Mae angen gwneud rhagor o waith i ddatblygu'r wybodaeth a'r dystiolaeth i gefnogi'r manteision lluosog posibl ar sail cyfres ehangach o amcanion o'r safleoedd hyn.
16. Mae'r Rhestr o Wasanaethau Ecosystem yn nodi'r manteision allweddol i bobl a ddarperir gan gynefinoedd, rhywogaethau a safleoedd Natura 2000 yng Nghymru, sy'n helpu i hybu'r gwaith o ystyried yr amgylchedd naturiol yn rhan annatod o economi Cymru – yn unol â'r egwyddorion sy'n ymwneud â rheoli adnoddau naturiol.
17. Nid oedd gwerthusiad ariannol o'r manteision hyn yn rhan o gylch gwaith y prosiect, a byddai angen rhywfaint o waith cwrpasu cychwynnol yn ogystal â buddsoddiad sylweddol o ran adnoddau er mwyn cyflawni gwerthusiad o'r fath. Mae astudiaeth ddichonoldeb fer wedi'i chomisiynu gan Raglen Natura 2000 LIFE, sy'n cyflwyno dull o fynd i'r afael â'r gwaith hwn.

Camau nesaf

18. Caiff yr angen i reoli a defnyddio safleoedd dynodedig yn well ei nodi'n 'faes gweithredu â blaenoriaeth' yn y Datganiad Polisi interim ar Adnoddau Naturiol, a luniwyd gan Lywodraeth Cymru. Bydd gan y safleoedd hyn rôl hollbwysig i'w chwarae o safbwynt cynyddu nifer yr ecosystemau cydnherth ac amrywiol sy'n sicrhau manteision economaidd, cymdeithasol ac amgylcheddol mewn safleoedd penodol a'r tu hwnt iddynt. Bydd Rhaglen Natura 2000 LIFE yn rhan o'r corff o dystiolaeth i gefnogi dull o reoli adnoddau naturiol mewn modd integredig, sy'n seiliedig ar ardaloedd, a gall lywio Datganiadau Ardal. Bydd angen gwneud rhagor o waith i nodi blaenoriaethau

ehangach os oes gan y safleoedd hyn rôl i'w chwarae o safbwynt datrys problemau ecolegol cydgysylltiedig ar y safle a'r tu hwnt iddo.

19. Mae cynllun ar ôl LIFE yn cael ei lunio ac mae'n disgrifio sut y gall y camau gweithredu a nodir yn Rhaglen Natura LIFE gael eu cyflawni gan sefydliadau perthnasol sy'n cynnwys Cyfoeth Naturiol Cymru, Llywodraeth Cymru, cyrff trydydd sector ac ati. Mae'r cynllun hwn hefyd yn rhoi sylw i faterion sy'n ymwneud â gwaith llywodraethu yn y dyfodol yn unol â'r Cynllun Adfer Natur sy'n dod i'r amlwg ar gyfer Cymru.
20. Bydd angen i gamau gweithredu dan gylch gwaith Cyfoeth Naturiol Cymru gael eu cyflawni drwy ddatblygu cynlluniau gweithredol. O safbwynt corfforaethol, mae hwn yn gyfle i ailasesu blaenoriaethau mewn cynlluniau corfforaethol, cynlluniau busnes a chynlluniau cyflawni cyfarwyddiaethau yn y dyfodol. Ar hyn o bryd mae'r timau bioamrywiaeth yn arwain prosiect i ddatblygu ein hymateb corfforaethol i waith cyflawni drwy grŵp trawsgyfarwyddiaethol. Mae'r grŵp hwn wedi'i sefydlu yn y lle cyntaf er mwyn llunio cyfres o flaenoriaethau integredig i baratoi cynllun ymarferol o gamau gweithredu ar gyfer dŵr wyneb a dŵr daear Natura 2000 yn rhan o Raglen Fesurau Ail Gylch y Cynlluniau Rheoli Basn Afon (fel sy'n ofynnol gan y Gyfarwydddeb Fframwaith Dŵr). Mae angen i'r gwaith hwn barhau ac mae angen i'r timau gweithredol gytuno ar sut y byddwn yn gweithredu'r rhaglen weithgarwch ar gyfer safleoedd Natura ehangach mewn modd sydd hefyd yn ceisio hybu'r gwaith o gyflawni cyfres ehangach o amcanion rheoli.
21. Bydd angen i Cyfoeth Naturiol Cymru nodi strategaeth gyllido ar gyfer y rhaglen waith hon, gan nodi'r cyllidebau presennol a chyfleoedd newydd i gyllido gwaith yn uniongyrchol ac mewn partneriaeth ag eraill neu achosion lle gellir ymgorffori'r gwaith hwn ym mlaenoriaethau cyllido cyrff eraill. Dylai'r Fframwaith Gweithredu Blaenoriaethol hybu ffocws dyraniadau cyllid gan ystod o gyrff cyllido, gan gynnwys yr Undeb Ewropeaidd.
22. Mae'r Cynlluniau Gweithredu Thematig a'r Cynlluniau Gweithredu Trawsbynciol yn nodi ystod o waith strategol a gwaith polisi sy'n ofynnol er mwyn cefnogi'r gwaith o weithredu'r rhaglen. Mae Cyfoeth Naturiol Cymru yn gweithio i fwydo'r rhain i'r Cynllun Adfer Natur. Mae llawer o'r materion a nodir yn y cynlluniau hyn yn tynnu sylw at amrywiaeth o heriau technegol ac addasol. Mae'r materion sy'n effeithio ar nodweddion y safleoedd hyn yn rhoi arwydd cryf o'r angen i symud i ffordd o atebion rheoli hollol wyddonol sy'n aml yn gorfodi eraill i gydweithio, a throi at ddull addasol a mwy cydweithredol o weithredu lle mae'r bobl sydd agosaf i'r broblem ac sydd â chyfle i gyfrannu i'r atebion yn cael eu cynnwys. Bydd hynny'n hanfodol o safbwynt sicrhau bod Natura 2000 yn cefnogi'r dull gweithredu sy'n ymwneud â rheoli adnoddau naturiol. Er enghraifft, dylai blaenoriaethau a nodwyd er mwyn gwella safleoedd ACA ar yr ucheldir chwilio am gamau gweithredu a dangos camau gweithredu i amlygu a sicrhau ystod o fanteision lluosog, megis rheoli dŵr a storio carbon, yn ogystal â'r manteision o ran bioamrywiaeth. Mae cysylltu ystod eang o randdeiliaid â safbwyntiau amrywiol wrth archwilio'r materion a'r cyfleoedd i gyflawni yn fwy tebygol o sicrhau gwaith cyflawni cynaliadwy sy'n ennyn cefnogaeth.
23. Gall Cyfoeth Naturiol Cymru ddylanwadu ar sefydliadau eraill i gyflawni'r Rhaglen drwy, er enghraifft, gytundebau partneriaeth a chronfeydd cystadleuol, megis y gronfa o £1.12 miliwn ar gyfer 2015/6 sy'n canolbwyntio ar gyflawni camau gweithredu Natura 2000. Yn ogystal, gall Cyfoeth Naturiol Cymru ddarparu cymorth ar gyfer ceisiadau blaenoriaethol am gyllid allanol a gyflwynir gan bartneriaid. Mae Bil yr Amgylchedd hefyd yn gosod dyletswydd fwy ar awdurdodau cyhoeddus o safbwynt bioamrywiaeth a

chydnerthedd ecosystemau. Fodd bynnag, mae llawer o sefydliadau eisoes yn rhannu amcan Cyfoeth Naturiol Cymru, sef sicrhau bod elfennau Natura 2000 yn cael eu hadfer i gyflwr ffafriol, a'r prif beth y mae ei angen arnynt yw bod cyfathrebu clir a pharhaus yn digwydd ynghylch y blaenoriaethau a'r camau gweithredu allweddol er mwyn iddynt allu sicrhau bod eu cynlluniau gwaith eu hunain yn cyd-fynd â nhw.

24. Mae'r gwaith o fonitro cynnydd o safbwynt cyflawni'r camau gweithredu yn cael ei wneud drwy'r Gronfa Ddata Camau Gweithredu. Mae'r gwaith o fonitro canlyniadau amgylcheddol, hynny yw cyflwr nodweddion cynefinoedd a rhywogaethau Natura 2000, yn cael ei wneud gan raglen monitro ACA/AGA Cyfoeth Naturiol Cymru, a chaiff canlyniadau'r gwaith eu bwydo i'r targed perthnasol ar y Dangosfwrdd.

Risgiau

25. Y brif risg yw methu â datblygu a chyflawni cynllun gweithredu ar gyfer Cyfoeth Naturiol Cymru ac eraill i gefnogi'r flaenoriaeth sy'n dod i'r amlwg, sef rheoli a defnyddio safleoedd dynodedig yn well.

- Gallai'r broses weithredu fethu oherwydd problemau megis diffyg rôl gydlynw gref yn Cyfoeth Naturiol Cymru, methiant i ymgorffori camau gweithredu yng nghynlluniau gweithredol Cyfoeth Naturiol Cymru, ac anhawster dod o hyd i adnoddau digonol neu gyllid cyfatebol ar gyfer ceisiadau am gyllid allanol.
- Mae angen i Cyfoeth Naturiol Cymru ddarparu arweiniad a chymorth i bartneriaid eraill, gan gynnwys tîffeddiawyr, er mwyn eu galluogi i chwarae eu rhan yn y gwaith o gyflawni'r camau gweithredu a nodwyd.
- Mae angen i Cyfoeth Naturiol Cymru ddylanwadu ar ffrydiau cyllid trydydd partïon.
- Mae angen i'r rhaglen hon gael ei bwydo i'r Cynllun Adfer Natur a dangos sut y mae'r safleoedd hyn yn cynnal cydnerthedd ecolegol ehangach.

26. Gallai methu â gweithredu Cyfarwydddebau Ewropeaidd arwain at achosion cyfreithiol oherwydd torcyfraith. Mae Cyfoeth Naturiol Cymru wedi ymrwymo yn ei Gynllun Corfforaethol a'i Gynllun Busnes i gynghori Llywodraeth Cymru a'i chynorthwyo i weithredu'r Cyfarwydddebau perthnasol, yn enwedig y Gyfarwydddeb Adar, y Gyfarwydddeb Cynefinoedd a'r Gyfarwydddeb Fframwaith Dŵr.

27. Methu â sicrhau eglurder ynghylch rôl ehangach safleoedd Natura 2000 yn y gwaith o sicrhau bod adnoddau naturiol yn cael eu rheoli'n gynaliadwy, ac eglurder ynghylch y nod o ddatblygu cydnerthedd cymdeithasol, economaidd ac ecolegol ehangach.

Goblygiadau ariannol

28. Mae'r Rhaglen yn nodi rhai costau sylweddol sy'n ymwneud â chwblhau'r gwaith o sicrhau statws ffafriol safleoedd yng Nghymru. Gallai'r Fframwaith Gweithredu Blaenoriaethol ryddhau cyllid yn y dyfodol o'r Undeb Ewropeaidd, o gronfeydd pwrpasol megis LIFE ac o gronfeydd eraill megis cronfeydd strwythurol a Chynlluniau Datblygu Gwledig, ond dim ond os caiff rhaglenni gweithredol eu llunio mewn modd sy'n ei gwneud yn bosibl i arian gael ei ddefnyddio ar gyfer camau gweithredu ar safleoedd Natura 2000. Er enghraifft, nid yw cyllid cydgyfeirio wedi cynnig unrhyw gyfleoedd o'r fath yng Nghymru, er bod llawer o gyllid cydgyfeirio ar gael ar gyfer gwaith ar safleoedd Natura mewn aelod-wladwriaethau eraill.

At hynny, mae cyfleoedd eraill wedi'u nodi a allai sicrhau mwy o gyllid ar gyfer Natura 2000 yn y dyfodol, os cânt eu datblygu'n briodol. Mae'r cyfleoedd hynny'n cynnwys:

- Systemau cyllido arloesol/newydd, megis Talu am Wasanaethau Ecosystem, gwrthbwyso bioamrywiaeth, cynlluniau cyfraniadau gan ymwelwyr neu waith marchnata cynnyrch arbenigol.
- Integreiddio â chyllid o sectorau eraill – addasu gwariant cyhoeddus cyfredol er mwyn gwireddu mwy o fanteision ar y cyd, gan gynnwys gwariant yn y sector amddiffyn rhag llifogydd, y sector coedwigaeth, y sector twristiaeth, y sector newid yn yr hinsawdd, y sector iechyd ac ati.
- Mireinio cronfeydd cyfredol megis Glastir a'r Cynllun Datblygu Gwledig.

Mae mwy o fanylion i'w cael yn y Cynlluniau Gweithredu Trawsbynciol ynghylch Ariannu ac Integreiddio. Mae mwy o wybodaeth i'w cael yn yr adroddiad ynghylch Cyllid Natura 2000 yng Nghymru a'r adroddiad ynghylch Atebion Newydd ar gyfer Natura 2000 yng Nghymru.

Cyfathrebu

29. Nodwyd bod cyfathrebu, codi ymwybyddiaeth ac addysg yn faterion trawsbynciol allweddol ar gyfer rhwydwaith Natura 2000 ac mae cynllun gweithredu wedi'i lunio sy'n nodi gofynion allweddol ar gyfer y cyfnod hyd at 2020.

30. Mae'r deunyddiau sydd wedi'u llunio gan Raglen Natura 2000 LIFE yn cyd-fynd â'r Cynllun Ymgysylltu â Rhanddeiliaid a chanllawiau brandio Cyfoeth Naturiol Cymru ynghylch arddull a fformat. Mae llythyrau newyddion wedi'u llunio'n rheolaidd a chaiff pob adroddiad ei rannu drwy [wefan](#) Cyfoeth Naturiol Cymru.

31. Mae gwaith cyfathrebu diweddar a gwaith cyfathrebu sydd ar ddod er mwyn nodi canlyniadau terfynol y prosiect yn cynnwys:

- Cyfres o 11 o fideos YouTube (fersiynau Cymraeg a Saesneg) ar gyfer y cyhoedd, a fydd ar gael ar-lein. Mae'r fideos sy'n dwyn y teitl 'Natura 2000 – the Natural Wealth of Wales' yn canolbwyntio ar wahanol ecosystemau megis coetir ac aberoedd.
- Datganiad i'r cyfryngau.
- Cyflwyniad yng nghynhadledd ddiweddar Partneriaeth Bioamrywiaeth Cymru.
- Pedair erthygl.

32. Mae angen i'r gwaith hwn gael ei integreiddio yn y gwaith cyfathrebu a ddatblygir ar gyfer y Rhaglen Trawsnewid ar gyfer rheoli adnoddau naturiol. Mae prosiect penodol wedi'i sefydlu i wneud hynny.

Asesiad o'r effaith ar gydraddoldeb

Nid oes angen asesiad o'r effaith ar gydraddoldeb.

Mynegai i'r Atodiadau

Atodiad 1: Adroddiad Cryno Rhaglen Natura 2000 LIFE ar gyfer Cymru